

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Henr. Ioh. Nepom. Crantz S.C.A. Maiestat. Consiliar.
Institut. Med. Et Mater. Medic. Vindob. Profes. Pub. Ord.
Acad. Imp. Nat. Curios. Et Societ. Botan. Flor. Sodal.
Materiæ Medicæ Et Chirurgicæ ...**

Crantz, Heinrich Johann Nepomuk

[Wien], 1765

Classis Quarta Emollientium.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10189

CLASSIS QUARTA
EMOLLIENTIUM.

MOLLIENTIA habentur, quæ stric-
tas nimis solidas partes laxant, mol-
liunt rigidas, exsuccas humectant,
fotu, balneo, potu, iniectione, vapore.

Locum habent, ubi macies, ariditas, contractio,
in toto corpore, vel in quadam parte adsunt, BOER-
HAAVE.

Tota fere gens columniferarum emolliens est, LIN-
NEUS. Emollientia omnia inspissata, gummata arte
facta sunt, MACQUER, cum gummata naturalia sint
succu mucilaginosi insolatione inspissati, GREW. of the
generation of liquors in the vegetation, of Trunks §. V.

EMOLLIENTIA.

ALTHÆA *Off. Botanicorum.* Classis Naturalis Columniferarum. *Germ.* Ebisch. *Gallis* Guimauve. *Anglis* Marsh Mallow.

ALTHÆA *foliis simplicibus tomentosis,* officinis radicem, plantam, semina largitur. Tota demulcens, mucilaginosâ, insipida est.

USUS MEDICUS multus in ardentium siccitate, quod relaxet, emolliat, in intestinorum erosione, dysenteria, stranguria, nephritico dolore, pleuritide sicca, raucedine, tussi aspera, acri, quod acrimoniam demulceat, inviscet, vias obliniat, liquida inspisset. Datur etiam, ubi rumpenda vomica est. Externe, ubi lenienda inflammata, maturandi abscessus, dolores sedandi, excoriatæ partes demulcendæ, stillicidium acre corrigendum, ut in ophthalmia serosa, acri, & morbis articularibus, plurimum familiaris. Ad libram aquæ pro usu interno radicis unc. semis, vel foliorum manipulus, sufficiunt, externa præscriptio saturatior esse potest.

PRÆPARATA. *Mucilago* althææ ex radicibus coctis, per setaceum pressis paratur. *Syrupus* de althæa *simplex* habetur, ut & *compositus*, tum *unguentum*.

ALCEA *Off. MALVA Botanicorum.* Classis Naturalis Columniferarum. *Germ.* Fell-Ris. *Gallis* Mauve Sauvage. *Anglis* Vervain-Mallow.

MALVA *caule erecto, foliis multipartitis,* suam nostris officinis emollientem herbam, non magni usus, largitur.

ADEPS.

EMOLLIENTIA.

5

ADEPS.

AXUNGIAE omnes.

BOMBAX *Offic. Botanicorum* GOSSYPIUM.

Classis Natur. Columniferarum. *Germ.* Baumwolle. *Gallis* Cotton. *Anglis* Cotton.

GOSSYPIUM *foliis quinquelobis*, exoletum in femina, & lanam officinis subministrat.

BRANCA URSINA *Off.* ACANTHUS

Botan. Classis Naturalis Ringentium. *Germ.* Bernklau. *Gallis* Branche ursine. *Anglis* Bear's breech.

ACANTHUS *foliis sinuatis, inermibus*: Rario-ri in nostris officinis plantæ, male sphondylium substituitur, suis in viribus haud exacte probatum, licet inter quinque emollientes plantas multis numeretur.

CANNABIS *Off. Botanicorum.* Classis Naturalis Incompletar. *Germ.* Hanff. *Gallis* Chanvre. *Anglis* Hemp.

CANNABIS *foliis digitatis*, fere narcotica, inebrians visa, GALENO, KÆMPFFERO, & aliis, RATIO suspecta est.

Semina mollia emulsa, lubricant, pinguefaciunt, in gonorrhœa utilia sunt. Viri religiosi experimentum erat, ad coxæ dolores oleum cannabis expressum, calide appositum, VELSCH. Seminum dosis in substantia scrupulus, drachma semis, in emulsionibus drachmæ duæ, uncia semis. Fila cum cineribus cocta, abdomini, & pubi apposita, fortissime emmenagoga, RODERICUS a CASTRO.

A 3

CERA.

CERA *Offic.* Classis artefactorum. *Germ.* Wax.
Gallis Cire. *Anglis* Bees Wax.

Vegetabilis ex florum staminibus forte, & nectariis ab apibus collecta, & elaborata substantia *Ceram* officinis nostris suppeditat; non enim omnis ab apibus elaboratur, in Lusiana enim, ut & Florida, Carolina, Americæ septentrionalis provinciis, ex fructu arboris cera excoquitur, & in China e vermibus niveo candore præstantissima. Quæ nobis usitata est, expresso prius omni ex favis melle, igne liquatur, adiecta aqua lavatur, tum dein in panes funditur glutinosa *flava* venalis Cera; hæc dein repetita ad ignem fusione, purificata, lota, aere, sole, etiam aliis artificiis dealbata Cera *alba* est.

PROPRIETATES, quod spectat específicas, habet non paucas; nam præter saporem lentum, oleosum, odorem debilem non ingratum possidet, & consistens gravitatem specificam maiorem, quam dum ad ignem fluit *Acad. des Sciences* 1726; adhæc pura nec aqua nec spiritu vini solvitur, frigore densatur, fragilis fit, & in loco fracturæ metallo, quam resinosa, aut gummosa vegetabilis substantiæ similior est. Calore mollescit, igne funditur, tota inflammabilis volatilitatem fere camphoræ habet. Ultimo admixta rubescit cinnabari, cum viridi æris viridescit, nigrescit cum fuligine, & cum tenuissimo Gummi arabici pulvere exacte mixta, saponacea fit, aquæ patens; absque intermedio destillata in spiritum acidum & butyrum resolvitur, utrumque odoris penetrantis & ingrati: ipsum butyrum ceræ rectificatum sæpius in oleorum fluiditatem evehitur amisso omni fere in rectificatione acido. Cum arena, aut alio quocunque ter-

terreo corpore destillata, aquam dat primo acidulam ingratiſſimo nidore foetentem, & hanc dat una cum spiritu foetido, tum mutato recipiente, & aucto igne butyrum, quod nec fummo quidem frigore in ceram amplius cogatur, BOERHAAVE, & præcedenti methodo præparato butyro ſemper deterius fit LEMERY *Chymie*, & iterata deſtillatione in oleum convertatur, citiſſime vero cum calce IDEM *ibid.*

PRINCIPIA. I. Oleum. II. Acidum. III. Aquã ſedecim ceræ uncia ſuppeditant uncias tres cum dimidia olei, duodecim cum dimidia aquæ acidulæ LEMERY *Chymie*, & in alio experimento, dederunt ceræ uncia octo olei unciam unam & drachmas ſex. *Hiſt. de l'Acad. des Sciences* 1708. Acidum ad ſuccini acidum accedere viſum LEMERY *Chymie*.

USUS ceræ citrinæ, quæ albæ præfertur ad Unguenta, Emplaſtra, Baſama, Cerata, in officinis multus; generalis emolliens. *Butyrum* ceræ emolliens anodynum, neuroticum, aſperis hæmorrhoidum doloribus utile. *Oleum* repetitis deſtillationibus limpidum in curandis labiorum tam oris quam vulvæ, papillarum mammarum ſiſſuris, digitorum manuumque ragadibus incomparabile. Simplex cera in alveolum evulſi dentis vel aperturam in paracentesi factam intruſa harum partium hæmorrhagiam compeſcuit *Acad. de Chirurgie* T. III.

PRÆPARATA, COMPOSITA non omnes officinæ habent, Pulvis teſtaceus ceratus in dyſenteriis laudatur.

CYDONIORUM, Semen, mucilago, vide

I. p. 42. 43.

FOENU GRÆCUM *Off.* TRIGONELLA
Botanicorum. Classis Naturalis Papilion:
Germ. Bockshorn. *Gallis* Senegre, ou fenu-
 grec. *Anglis* Fenugreech.

TRIGONELLA *leguminibus sessilibus*, semina
 dat officinis, unde farina, oleum.

Mucilaginoso, emollientia semina, in clysmate de-
 coquantur ad tenesimum: etiam ex his mucilago extra-
 hitur, asperis palpebris utilis. Farina cataplasmati-
 bus emollientibus, anodynis, ut & oleum, adduntur.

FICUS. vide I. p. 44.

GUMMATA.

LINUM *Offic. Botanicorum.* Classis Pauci-stam.
Germ. Flachs. *Gallis* Lin. *Anglis* Flax.
Italis Lino.

LINI *sativi, annui*, semina officinalia sunt, emol-
 lientia, admodum glutinosa, in acrimonia, strangu-
 ria, nephritide, calculo, dysenteria, & omnibus ex-
 coriationibus, doloribus, laudata; Interno usu raro
 usurpantur, licet drachmæ unius, duarum pondere,
 emulgeri possent, etiam decoqui ad tussim, raucedini-
 nem, pleuritidem, empyema; clysmatibus frequentius
 incoquantur, pugillorum duorum, trium, mensura,
 in tenesimo, & intestini recti inflammatione. Farina
 admodum emollit, maturat, cataplasmatibus incocta,
 vel addita. Oleum multis affectibus perutile, non ci-
 to rancescens, etiam in febribus convenit: datur in
 ileo, colica nephritica, calculo, magna dosi, ad un-
 cias quatuor, sex, decem.

Exter-

Externe etiam scopo emolliente adhibetur, & flini non præparata, in lacte cocta, calida, circa herniam circumposita, huic mederi *RELATIONES ab amicorum societate factæ Hamburg. 1753. germanice scriptæ*, fidem faciunt: & linum in aqua, ut fieri solet, maceratum, huic odorem, & saporem, piscibus lethalem, hominibus gravem, conciliare, *Cl. RITTER Acad. N. C. Vol. X.* observavit.

MALVA dicta est I. p. 24. 25.

MERCURIALIS *Offic. Botanicorum.* Classis Naturalis Incompletar. *Germ.* Bingelkraut. *Italis* Mercorella. *Gallis* Mercuriale. *Anglis* English Mercury.

MERCURIALIS *caule brachiato, foliis glabris,* non satis certo emolliens, aquosa, subsalsa, eccoprotica est, clysmatibus adhibita: Interne hodie raro datur sola; dosis manipulus semis, unus, cum aliis solventibus in obstructionibus, tum aliorum viscerum, maxime uteri. Subvenenata *LINNÆO* censetur, & iuniorem ovibus lethalem, adultiori theriacam antidotum esse, *Acad. N. C. Vol. X.* Mercurialis perennis, repens, cynocrambe dicta *I. R. H.* venenatos effectus exeruit in pueris & adultis, *SLOAN philosoph. Transact. Nro. 203.*

MEDULLÆ omnes animalium.

MUCILAGO omnis, utpote quæ ex emollienti subiecto potissimum, vel fusione, vel coctione elicitur, vimque emollientem habet, recte huic classi inscribitur. Est vero in hoc argumento id memo-

ratu non indignum, diversas emollientium stirpes, earundem, & aliarum stirpium diversas partes, variam mucilaginis quantitatem largiri, tum pro viscidæ in aqua solubilis, quæ eis inest materiæ vi, tum pro encheiresis adhibitæ violentia, & diurnitate, & de hac quidem re quid quodque emolliens siccæ suppeditet facta evaporatione mucilaginis exstant novissima *Clarif. SPIELMANNI in Instit. Chem. Argent. 1763* experimenta.

Rad. ALTHEÆ }
 SYMPHYTI } } sui ponderis dimidium,
 MALVAE quartam partem.
 SALEP. subquintuplum concedunt.

Unc. I. sem. CYDON. dedit drachmas tres,
 LINI scrupulos quatuor.

OLEA, omnia, mollia, qualia vel pressione, vel coctione ex subiectis blandis, subdulcibus eliciuntur. Habent vero etiam hæ encheireses, suas non spernendas animadversiones, dum pressio, & purior, et uberiolem olei quantitatem, quam coctio suppeditet, ut in ipsa pressione, ratione præviæ præparationis multis multa, licet inutilis cura adhibeatur; malo enim consilio in calidæ maceratione amygdalas excorticare, excorticatas molendina frangere, & prælo subicere nonnulli fatagunt, dum hoc labore obtentum amygdalarum oleum longe citius rancescit. Quæ alia ipsum prælo subiciendum subiectum spectant, scilicet eius ætatem, humidam aut siccam naturam Pharmacopæis notissima sunt, ut dici non debeant; quo vero quodque suum oleum scœnore ploret

id

id quidem non adeo tritum est: & vidit *Cl. SPIELMANNUS* l. c.

	AMYGD.	} dimidium sui ponderis
	Nuc. AVELL.	
Lib. I.	Nuc. PINEAR.	} uncias V olei largiri.
	Sem. IV. FRIG. MAI.	
	Sem. PAPA V. ALB. uncias IV.	
	Sem. CANNAB. uncias III.	} uncias duas cum dimidia.
	Sem. LINI	
	Nuc. BEHEN	

OVI VITELLUS olei denarios duos dedit.

Oleum ovorum dolorem arthriticum, inunctum lenivit, *Act. Physico Med. N. C. Vol. I.* & ab eadem methodo hydropico salus hic Viennæ. Oleum, quo acetaria condiuntur, recens inunctum, tres hydropicos sanavit. *OLIVIER Trans. philosoph. T. XLIX.*

PARIETARIA *Offic. Botanicorum.* Classis Naturalis Incompletarum. *Germ.* Mauerkraut. *Gallis* Parietaire. *Anglis* Pellitory. *Italis* Parietaria.

PARIETARIÆ *foliis lanceolato-ovatis;* est sapor aqueus, vis solvens, non mucilaginosus, nec certo emolliens, ad urinam pellendam laudata, quam succus ad tres uncias cito movet, *CAMMERARIUS*, quod & ante illum alii etiam observaverant: sed & hic succus a lapillis vindicat, *VARIGNAN;* & planta cum butyro cocta, externe applicata, & urinam & lapillos movet. *Commentat. varii argumenti germanice editae Fran-*

Frankofourti. 1759. & decoctum cutis vitiis, & podagræ mederi dicitur. Dosis pro decocto manipulus unus, duo: succus depuratus ab uncia una ad tres, quatuor, administratur.

PSYLLII Semina. vide *Venena.*

VERBASCUM *Offic. Botanicorum* Classis Naturalis Pauci-stam: *Germ.* Wullkraut. *Italis* Verbasco. *Gallis* Bouillon blanc. *Anglis* Moth mullein.

VERBASCUM *foliis tomentosis, decurrentibus*; præter vim emollientem, mucilaginosam, adhuc anodinam habet; decoctum foliorum ad dysenteriam, hæmoptoen ab acri, elysmata ad tenesimum valent. Coquitur etiam in lacte ad fovendas hæmorrhoides, & alias partes dolentes, excoriatas, rigidas, maiori, in hac vel illa indicatione, pondere, protractiore etiam coctione.

An flores ad phthisim vere valent? interne, scabie laborantibus certo prodesse, HAMNERIN. Dosis foliorum manipulus semis, unus: florum pugilli duo, ad libram aquæ. Occidere pisces, & temulentos reddere, ut manu capi possint, LINNÆUS; ut ex hoc experimento ratione interni usus cautiore medicos esse velit. IDEM *Dissertatio: de viribus plantarum.*

CLAS-

TERRÆ.

BOLUS *Offic. Mineralogiae.* Classis Naturalis
Terrarum. Ordo terrarum pinguium. *Germ.*
Fett-thon. *Gallis* Bolus. *Anglis* Bole.

BOLUS, Terra sigillata, eadem historię naturalis
scriptoribus significant, & est argilla pinguis, ore
liquefcens.

PROPRIETATES quod spectat, est ad attactum
mollis, attenuata, pinguis, igne lapidescens, in vitrum
redigenda, acido vitriolico, & substantia pingui mi-
nerali constans, terra martialis: Ita fere omnes dixere:
nuper vero, quod hæ terræ nec destillatione, nec de-
coctione cum aqua, acidi vestigium præberent, neque
cum lixivio alcalino coctæ, aut cum ficcis salibus al-
calinis mixtæ, & per aliquod tempus in crucibulo igni-
tæ, elixiviatæ, tartarum vitriolatum exhiberent, an
coloratæ terræ bolares acidum vitriolicum continerent,
dubitatum fuit, *Comment. varii Argumenti germ.* 1759.
Addi adhuc posset adstrictionis sensum, quem in os
assumptæ facere solent, vi absorbenti potius terræ, quam
adstringenti alteri acido principio deberi.

Cæterum huius multæ species sunt, ut bolus *alba*,
qualis *moravica*, *rubra*, qualis *armena*, *bohemica*,
carnea, ut terra *lemnia* &c. *cinerea*, *flava*, quæ & *axun-*
giæ lunæ, & *solis* dicuntur.

Veteribus æstimatissima fuit terra *lemnia*; hodie dubi-
tari merito potest, an nostra terra *lemnia* sit terra *lemnia*
veterum, cum *lemnia* *sphragis* impense rufescere debeat
GALENI testimonio, nostra tantum *carnea* sit. Estne
bolus